

КУЛЬТУРА 11

Лекція #2:

*Українські
народні
інструменти.*

- ❖ Як і інші народи світу, українці уживають багато різних інструментів щоб творити свою музику.
- ❖ Подібнож, як і в інших народів, більшість інструментів походять із різних закуток світу де ранні люди і племена почали творити музичні приладдя – тобто інструменти.

- ❖ В кожному народі ці інструменти перероблені і удосконалені (perfected) народом, протягом сотні чи навіть тисячі років.
- ❖ Українці теж створили, присвоїли (adopted) та удосконалили велику кількість різних інструментів.

❖ Переважно ми ділимо ці інструменти на спосіб яким ми на них граємо, тобто чи вони:

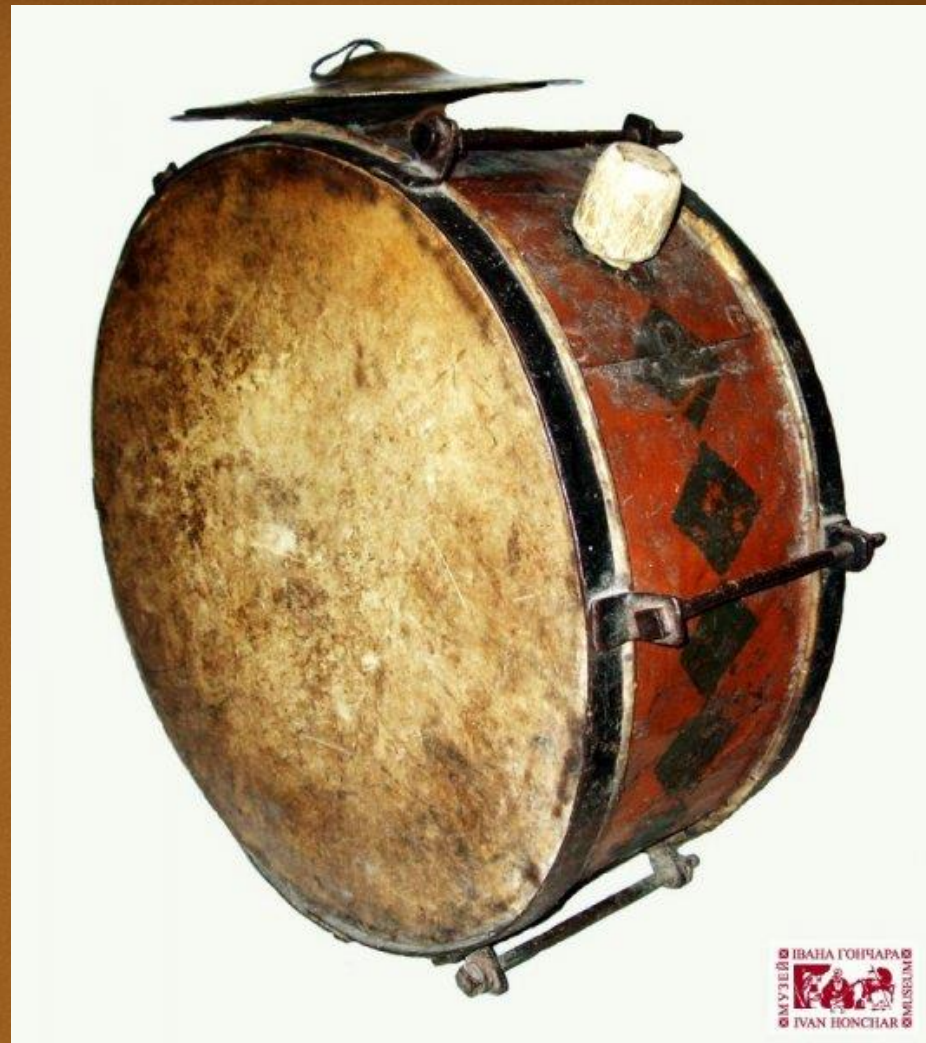
- чи мають струни?
- чи ми вдаряємо по них?
- чи ми дуємо в інструмент щоб із него ішов звук?

Ударні інструменти

- ❖ Правдоподібно найстарша форма інструментів не лиш в Україні, але по цілому світі, ударні, де ми ударом творимо звук, і творимо ритм.
- ❖ Ми переважно думаємо про бубон або барабан, але ми теж включаємо в цю групу тулумбаси-литаври, дримбу, та інші інструменти.

БАРАБАН

- ❖ Великого або середнього розміру бочка (резонатор) на якій натягнута шкіра з одного або обох боків.
- ❖ Зверху знаходяться бляшані тарілки.
- ❖ Грається дерев'яною булавою.

- Гра на барабані (гуцульська техніка), грає Михайло Думітрук. (Запис 05.09.13)

Бубон або решето

- ❖ Середнього або малого розміру обруч (резонатор) на яким з одного боку натягнута шкіра.
- ❖ В прорізах обруча бляшані тарілки.
- ❖ Грається дерев'яною булавкою і пальцями.

- Гра на бубоні, Село Гречаники Переяслав-Хмельницького району, Ярема М.П.

Литавра або тулумбас

- ❖ Великий барабан де шкіра натягнута на великий металевий казан (kettle).
- ❖ Військовий інструмент запорізьких козаків, з довгою історією в козацтві.

- Запорозький Тулумбас та Хортицька ковила. Із колекції Музею Барабан ЗА.

Дримба

- ❖ Металевий інструмент із вузьким язичком-дротом, що натягається пальцем, тоді як інструмент держати в зубах і губах.

➤ Карпатський мольфар Михайло Нечай грає на дримбі.

Духові інструменти

- ❖ Друга група інструментів, теж сягає пра-історичні часи (35-40,000 років тому), а це духові інструменти, тобто ті, крізь яких музикани дує повітря щоб створити звук.
- ❖ В українській народній культурі, ці інструменти включають:

Сопілка або дудка

- ❖ Дерев'яна трубочка із шістьма дірочками.
- ❖ Повітря дується крізь скісно прорізану дірку, а тон міняється накриттям дірок пальцями.

➤ дудка

➤ сопілки

➤ Гуцульська сопілка.

Флюяра

- ❖ Дерев'яна сопілка лиш багато довша (часом аж до метра завдошки).

➤ Гуцульська флюяра, грає Михайло Тафійчук.

Денцивка

- ❖ Сорт сопілки який має два «рукави», із 3-6 дірочок на кожному.

➤ Денцівка подвійна.

Тилинка

- ❖ Сорт сопілки без жодних дірочок.

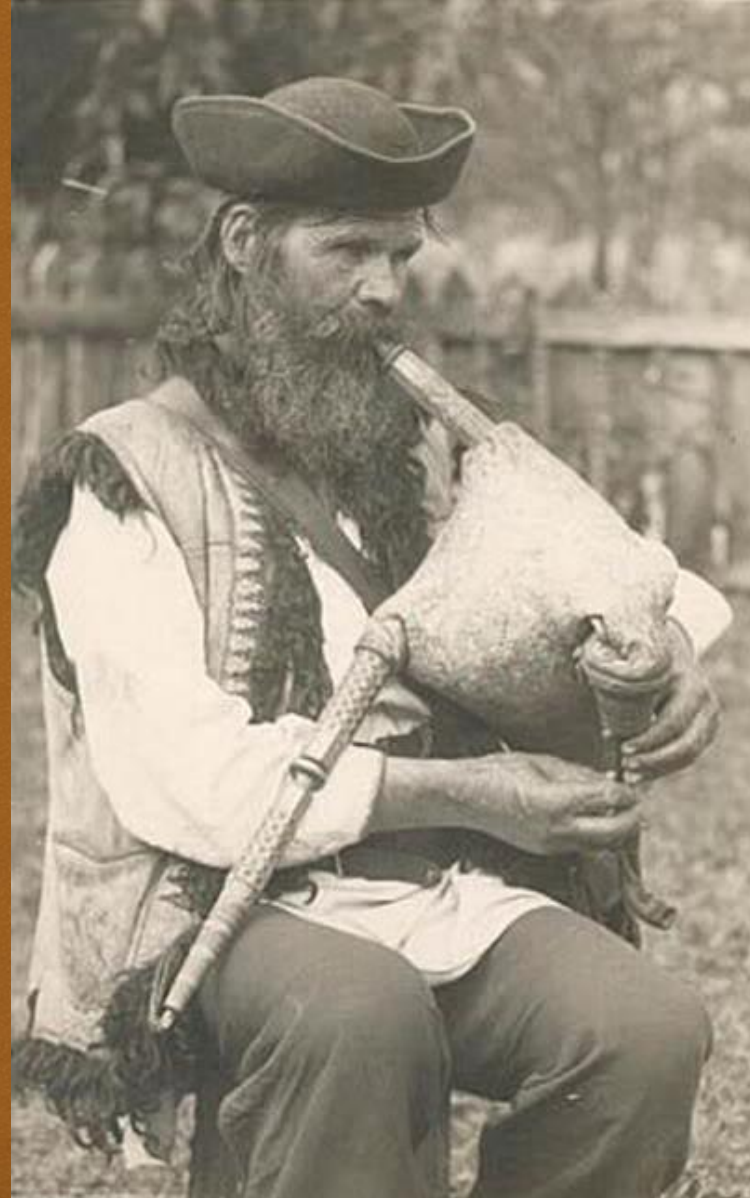
➤ Гуцульська теленка, грає Михайло Тафійчук.

Трубка

- ❖ Інструмент який складається із ряду тростин (a series of reeds) різної довжини.

Дуда (коза, волинка)

- ❖ Староданий інструмент, який складається із шкіряного мішка, в якому вмонтовані (attached) трубки.
- ❖ Одна трубка служить надуванню мішка, а другі випускають повітря і робить звук.

➤ Дуда, грає Михайло Тафійчук.

Рир

- ❖ Староданий інструмент, який зроблений із порожнього рога барана (ram) або з рога вола (ox).
- ❖ Часто вживаний як бойовий інструмент княжої доби, або козаків, яктакож і мисливців (hunters).

➤ Гуцульський ріг.

- ❖ Ріг, теж можна перетворити в інструмент мелодійний, додавши дірочки щоб міняти тони.
- ❖ Переважно такі ріжки вживали пастухи, як і в Карпатах, так і в інших частинах України.

➤ Ріг, грає Михайло Тафійчук.

Окарина (зозуля)

- ❖ Стародавний інструмент, який зроблений глини (clay).
- ❖ Називають «зозулею», тому що можна відтворити на ній спів зозулі.

➤ Окарина - зозуля

➤ Окарина / зозуля.

Трембіта

- ❖ Інструмент гуцулів та Карпат, це довга (2-3 метри) дерев'яна труба яку грають переважно пастухи.
- ❖ Дується повітря крізь вузький кінець, а звук виходить із трохи ширшого другого кінця.

- ❖ Трембіту переважно роблять із сосни або смереки, в надійному випадку із дерева якого вдарила блискавка.
- ❖ Ререво роздвоєне, видовбане і тоді знову скріплене разом в трубу.

Струнні інструменти

- ❖ Хоча найбільш сучасні музичні інструменти, струнні інструменти сягають теж у давню кам'яну добу, около 13,000 років.
- ❖ Ми знаємо що грецькі поселенці на побережжі Чорного Моря грали на струнних інструментах.
- ❖ Найстарші згадки на території України, це гуслі около VI ст. н.е.

Кобза

- ❖ Музичний інструмент подібний до середньовічної лютні (lute), який знаний в Україні принайменше ще із 13-ого ст.
- ❖ Кобза уживана в різних культурах, включно із молдавською, польською, румунською.

➤ Репродукція
мамаївської кобзи.

- Кобза, музей Івана Гончара, говорить і грає музикант і композитор Олексій Кабанов.

- ❖ Не знано звідки прийшла кобза в Україну, але з найраніших даних, інструмент мав 3 – 5 струн.
- ❖ Протягом століть, українські кобзарі додали до інструменту між 6 а 12 або більше додаткових струн.

➤ Кобза,
коло
1748.

❖ Кобза відмінна тим, що на приструнках грається щипаючи струни, а на грифі (або ручці) притискається струни щоб міняти тональність.

- Кобза, традиційний інструмент козацької доби, грає музикант і кобзар Євген Макоцьба.

Бандура

- ❖ Подібний інструмент до кобзи, бандура вперше згадана в польських літописах з кінцем 15 ст.
- ❖ Бандура відрізняється від кобзи кількістю струн (аж до 58), і тим, що на бандурі виключно грається щипаючи струни.

➤ Кобза /
бандура,
1914,
Чернігівська
обл.

❖ Подібні інструменти знаходилися в Італії (бандурія) та в Еспанії (пандора), яктакож давньо грецькі (пандура), але справжніх доказів як бандура опинилася в Україні немає.

- Бандурист та композитор Юліян Кутастий, «*Покаянний псалом*», УКУ 2012.

❖ Протягом 17-19 ст. бандура повільно перебрала роль як ГОЛОВНИЙ інструмент кобзарів, які ходили по селах і містах співаючи пісні та думи народів.

➤ **Бандура
кінець
19 ст.**

- Бандурист Ярослав Крисько, «Дума про Марусю Богуславку», 2014.

- ❖ Початок визвольних змагань у 1917 р. привів нові завдання кобзарям, бандуристам, які почали гуртуватися в так звані «капелі бандуристів».
- ❖ Перша капеля створена в Києві в 1918 р.

- Київська капеля бандуристів, коло 1925 р.

❖ Капелі бандуристів почали роз'їжджати з концертами, і так розповсюдили музику українського народного інструмента та народної пісні по цілому світу.

➤ Полтавська капеля бандуристів, коло 1927 р.

❖ В радянській Україні, особливо в 50-80-тих роках, розвиток таких збірних ансамблів допровадив до створення нової бандури, а це так звана «концертова бандура».

➤ Концертова бандура, так звана «Чернігівка», тому що будована у фабриці будови бандур в Чернігові.

- ❖ Сьогодні грає на бандурі безліч молодих та старших бандуристів, а капелі, такі як Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка, і Капеля Бандуристів і. Г. Майбороди виступають по цілому світі.
- ❖ Капелі існують по цілій Україні, та по цілій діаспорі.

- Капеля Бандуристів ім.Тараса Шевченка, виступ в 100 ліття Капелі на Волині, 2018.

➤ *Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка і Народна Капеля Бандуристів ім Г. Майбороди, історичний виступ відсвяткування сто ліття Київської Капелі; «Бандуристе орле сизий» сл. Т. Шевченка; Київ, 10-22-2018.*

Торбан

- ❖ Музичний інструмент подібний до бандури і до кобзи, торбан розвинутий з кінцем козацької доби, та став популярним інструментом козацької старшини та української аристократії в XVIII до XIX століттях.

- ❖ Тому що на торбані переважно грали заможні козаки, цей інструмент теж зветься «панською бандурою».
- ❖ Торбан походить від лютні та кобзи, але має додаткові басові бунти (струни) та підструнки.
- ❖ Звук милий та ліричний.

➤ Марія Віксніна; торбан, Київ.

Колісна Ліра

- ❖ Колісна ліра (hurly-gurly) це стародавній, три струнний інструмент відомий по цілій Європі.

❖ Ліра складається із коробки (резонатора); колісця якого крутиться та на яким вібрують струни; та перемикачів-клявішів, які міняють звук середньої струни інструмента.

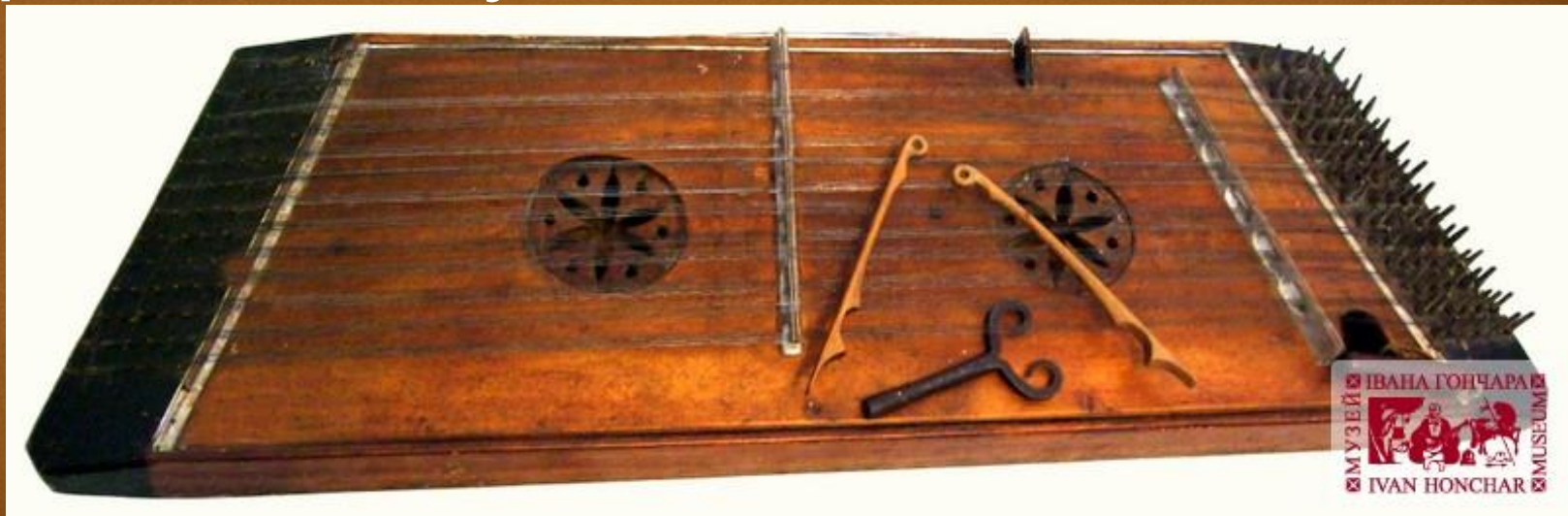

➤ Олексій Кабанов; ліра, Київ – Музей «Українське село».

Цимбали

- ❖ Як і майже всі інші українські народні інструменти, цимбали (hammer dulcimer) знаходяться по цілій Європі, Азії, Середньому Сході, але частинно змінені та пристосовані до української музики.

- ❖ Цимбали грали по цілій Україні, і були музикою до танцю, особливо в центральній Україні, а здебільша інструмент до акомпаніменту інших інструментів в Західній Україні.

- ❖ Сам інструмент це корпус (коробка) резонатор зроблений із двох частин: верхня із ялини або смереки, а долішня із явора (sycamore).
- ❖ На корпус натягнуті подвійні (double), потрійні (triple), або почвірні (quadrupled) струни, (переважно металеві), по яких вдаряє музикант малими паличками завинуті шкірою.

➤ Цимбали. Володимир Генсецький, Львів 2007.

Інші інструменти

- ❖ Перелік українських народних музичних інструментів дуже широко розмірний, адже українці творять музику на різних інструментах.
- ❖ До згаданих, теж можна додати різні домашні причандали (tools), на яких грали наші предки: коса, рубель (пральна дошечка), батіг, деркач, підкова, та багато інших.

Бугай

- ❖ Стародавний інструмент зроблений із малої діжки (barrel) на якій з одного кінця натягнута шкіра, а до шкіри доданий конячий хвіст.
- ❖ Звук подібний до ревіння вола.

➤ Бугай. Андрій Лопушинський, Херсон.

ПІДГОТОВИВ МГС. АНДРІЙ ПЕРЕКЛІТА

ШКОЛА УКРАЇНОЗНАВСТВА
ТОВАРИСТВА
“РІДНА ШКОЛА”
В ДЕТРОЙТІ

2019 – всі права застережені